

Az áldozatsegítés (áldozatvédelem) és a sport tantárgy oktatásának bevezetése: a sportszakember-képzéssel összefüggő tapasztalatok és szemlélet

Introduction of subject/course victim support (victim protection) and sports: experiences and approaches of training sports professionals

Szekeres Diána

Testnevelési Egyetem, Sportjogi Tanszék

Absztrakt: A Testnevelési Egyetemen 2019-ben életre hívott tárgy kurzusának gyakorlati megközelítése saját és alkalmazott esetpéldák segítségével valósul meg. A hallgatók számára a megfelelő kompetenciák, készségek kialakításának az a célja, hogy az áldozatokat azonosítani tudják és így részükre egyfajta iránymutatást tudjanak adni a szolgáltató rendszerhez történő hozzáférés segítségével. A rendelkezésre álló szolgáltatások megismertetésével segítő, támogató „védőháló” szemlélet alakítható ki. A szerző górcső alá helyezi a tárgy tartalmát, jelenléti és online oktatói-oktatási tapasztalatait is. A feldolgozott témakörök jelenléti, illetve online szinten keresztül történő rendhagyó megközelítése az érzékenyítést és attitűdformálást is lehetővé teszi. Érdemes lenne akár más képzési formákban történő bevezetése is a gyakorlati tapasztalatok, a hallgatói visszacsatolások tükrében, a képzési-kimeneti követelményekkel összefüggésben.

Kulcsszavak: bűnmegelőzés, áldozatsegítés, áldozatvédelem, prevenció, sportjogi szabályozás, sportviktimológia, jogpedagógia, szekunder viktimizáció

Abstract: Practical approach of subject launched at the University of Physical Education in 2019 is realized with the help of own and applied case studies/examples. The aim is to develop appropriate competencies and skills for students to be able to identify victims and thus provide them with a kind of guidance for accessing the service system. By introducing available services, a helpful and supportive approach can be developed as a kind of “safety net”. The author also examines the content, the attendance and online teaching experience of the subject. An unusual approach to the processed topics through presence and an online arena also allows for sensitization and attitude formation. It would be worthwhile to introduce it in other forms of training as well, in the light of practical experience, student feedback, in relation to training requirements.

Keywords: crime prevention, victim support, victim protection, prevention, sports law regulation, sports victimology, legal pedagogy, secondary victimization

Témafelvétel

A Testnevelési Egyetemen 2019/2020. tanév I. félévében került akkreditálásra az Áldozatsegítés-áldozatvédelem és a sport kapcsolódási pontjai c. tárgy mester szakos képzési követelmény szerinti,

nappali iskolarendszerű képzésben, szabadon választható modulban. Az áldozatsegítéshez, áldozatvédelemhez szorosan kapcsolódó témakör a bűnmegelőzés, amelyre szintén hangsúly helyeződik az oktatás során preventív, érzékenyítő jelleggel. Az egyetemen korábban már létezett ilyen témakörű

választható tantárgy, amely – a vonatkozó jegyzet és a tantárgy leírása alapján – a témakört széleskörűen feldolgozva, a sporttal összefüggő esetekre koncentrálni mutatja be. Diószegi Judit – Dr. Molnár István Jenő: Sport, közösség, bűnmegelőzés című jegyzete a sportszakembereket célozza meg, nekik kíván segítséget nyújtani ahhoz, hogy az egyes tanórákhoz, edzésekhez hogyan is érdemes a foglalkozásokba bűnmegelőzési célzatú sportfoglalkozásokat, óravázlatokat beépíteni.

Az Áldozatsegítés-Áldozatvédelem és a sport kapcsolódási pontjai c. tárgy a választható tárgyak palettáját színesítve speciális érzékenyítő jellegű oktatási tananyagként tréning-elemekkel összekapcsolt oktatást valósít meg. Az oktató co-tréneri gyakorlatának biztosításával alkalmazva is beemelésre került az oktatásba a tréneri módszertan a frontális oktatási elemek alkalmazása mellett.

A tantárgy sajátosságairól

A tantárgy kialakításának kiemelt, megvalósítandó célja az érzékenyítés és a prevenció volt. Az oktató a sportszakemberek szemléletformálását tűzte ki célul, úgy, hogy a testnevelő tanárok és a Sporttörvényben (2004. évi I. törvény a sportról) sportszakemberek oktatásában használható előremutató és nélkülözhetetlen képzési és kimeneti követelményeket határozott meg. A tematika felsorolta a legfontosabb fejlesztendő, így pedig elsajátításra érdemes és szükséges kompetenciákat is. Így jutott el odáig a képzési struktúra alakítása, hogy BA és BSc. szinten szintén szabadon választható formában meghirdetésre került az Áldozatsegítés és a sport kapcsolódási pontjai c. tárgy. A tárgyat a multidiszciplináris szemléletmód jellemzi.

Kidolgozására került a tematika és a részletes képzési-, kimeneti követelményrendszer az edző és sportszervező-rekreáció szakos, a tárgy iránt érdeklődő hallgatók számára. A tematika kidolgozásának, megalkotásának és oktatásba történő bevezetésnek a célja elsődlegesen az áldozati státusszal kapcsolatos tájékoztatásnyújtás, a sport és az áldozati témakör iránti érzékenyítés lehetőségének megteremtése és felsőoktatásba történő beintegrálása volt. A tematika alapján: *„Az elméleti képzés során a fakultatív tárgyat felvevő hallgatók képet kaphatnak a potenciálisan veszélyeztetettekről (a különleges bánásmódot igénylő sértettek: a gyermekek, fiatalok, székelyek sérelmére elkövetett bűncselekmények) az áldozattá válás vonatkozásában,*

valamint arról, hogy az áldozattá válást hogyan lehet megelőzni, illetve ha valaki már áldozattá vált, hová fordulhat segítségért.” Az elméleti rész az áldozattá válást érintő lelki kérdésekkel (és határokkal, lásd. pszichológusi segítségnyújtás) is foglalkozik.

A tantárgy kifejezett sajátossága, hogy nem közvetít szegregációt és a csoportokra vonatkozó meglévő előítéleteket is igyekszik csökkenteni. Kiemelten támogatja a sporttevékenység folytatásával kapcsolatos jogszerűség alkalmazását és az azzal kapcsolatos tevékenységet végző személyek speciális áldozati, büntető-jogi és eljárásjogi ismeretének elsajátítását. Az Áldozatsegítés-áldozatvédelem fakultatív tárgy maga a jogszabályok, az ellenérdekű fél, esetlegesen a bírói döntések, a társadalom szellemének tisztelétét, a csapatszellemet és a lojalitást is támogatja, csakúgy, mint a sport. A sport maga is fejleszti a szociális kompetenciát, hozzájárul a szabálykövető magatartás elsajátításához, az együttműködéshez, az odafigyeléshez, valamint az alázathoz és a győzelem megéléséhez, a fair play jegyében pedig támogatja a következetes áldozatsegítő-áldozatvédő szabályháló elsajátítását.

Feldolgozott témakörök szemléltető bemutatása

Fakultatív tárgy tematikájának elméleti és gyakorlati modulja az alábbi témakörök mentén:

- Bűnmegelőzési alapismeretek
- Az áldozatvédelem alapjai
- Az áldozatsegítés alapjai
- Tipikus áldozati helyzetek, különösen sebezhető vagy sérülékeny áldozatok (EQ szerepe)
- Megelőzési stratégiák (Kompetenciafejlesztés és alapkompenciák szerepe)
- A bűncselekménnyel okozott kár megtérülési formái (állami kárenyhítés, kompenzációs lehetőségek)
- Kommunikációs technikák, szituációs helyzetgyakorlatok, (lásd. Korpics M. munkássága)
- Csapatépítés-együttműködés
- Konfliktuskezelési technikák, mediációs esetgyakorlatok (lásd. saját kutatási eredmények)
- Stresszkezelés (mint pszichológusi kompetencia)
- Jogi esetmegoldás az áldozatsegítés területén (saját anonimizált esetpéldák).

A Magyar Rektori Konferencia ajánlást adott ki, miszerint *„egyetemi tananyag lesz a bűnmegelőzés”*. Ennek érdekében ajánlással kilenc egyetem, továbbá a Magyar Rektori Konferencia, valamint a Nemzeti

Bűnmegelőzési Tanács együttműködési megállapodást írt alá a bűnmegelőzés előtérbe kerülése céljából. /<https://jaszer.hu/hirek.php> (letöltés dátuma: 2019.11.21.) és <http://bunmegelozes.info> (letöltés dátuma: 2019.11.21./ Ez az előfeltétel is teljesül az Áldozatsegítéssel összefüggő meghirdetett tárgy elsődleges céljaként, mivel a felkészítés segítségével a hallgatók bűnmegelőzési foglalkozások megtartására, támogató segítségnyújtásra válhatnak alkalmassá.

Ez adta az ötletet, - mivel a bűncselekmény azon cselekmény, amelyet a jogalkotó a társadalomra való veszélyessége miatt büntetni rendel és minimálisan két alanya van: a sértett és az elkövető; -, hogy a resztoratív igazságszolgáltatás eszközrendszerének bemutatásával tréning-elemek segítségével váljon lehetővé az Áldozatsegítéssel összefüggő információk biztosítása.

Felismerve azt, hogy a sportszakemberek, az edzők, a testnevelő tanárok a gyermekbántalmazás felderítésében és jelentésében jelzőrendszerként eljárva egyfajta kulcsfontosságú szerepet töltenek be, számukra a prevenció és a gyermekvédelmi-etikai kódexekre vonatkozó szabályozás megismerése a sportban nélkülözhetetlen. Ezáltal pedig az átadásra kerülő információtartalom – az áldozatok és az elkövetők egyéni jellemzőinek megismerésével – hozzájárulhat az állami szabályozás és a sport önszabályozási rendszerének interdiszciplináris szemléletéhez. A sport és az áldozatpolitika területének integrálása (mint modern sportviktimológia) a szabadidő, az amatőr és a hivatásos sportolói jogállás esetén is megteremtheti a fiatal- és felnőttkorú sportolók és sportszakemberek érzelmi, fizikai és – szélsőséges esetben – akár szexuális bántalmazásának megelőzésére irányuló szakpolitika és eljárásrend megteremtésének lehetőségét (Szekeres, 2019).

A bűnmegelőzés egyrészt jogi, másrészt pedig társadalmi eszközöket is tartalmaz, amelyek visszatartó hatást váltanak ki a bűn megelőzésére. Ezen belül jogi eszközrendszere elsősorban büntetőjogi, amely visszatartja az elkövetőt, vagy mást a bűn elkövetésétől, így a speciális és a generális prevenció eszközrendszerével is él. A resztoratív szemlélet modellje pedig jól használható és hasznosítható a személyes és társadalmi felelősségvállalás sporton keresztül történő oktatásához is (Szekeres, 2016.a).

A sportjog ún. „keresztülfekvő jogág”, így a bűnmegelőzés és a sport keretmetszete az ifjúságpolitikával, a gyermekvédelemmel, a családpolitikával,

az egészségpolitikával, az oktatás-, foglalkoztatáspolitikával, a szociálpolitikával, és így a sportpolitikával is összekapcsolódik. Az áldozatsegítés-áldozatvédelem szakterület vonatkozásában 2012-ben került sor az *Európai Parlament és a Tanács részéről a 2012/29 EU irányelv megalkotására, amely a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról* szól. Az irányelvben mind az elvek, mind a gyakorlat szintjén a „helyreállító igazságszolgáltatás” megfogalmazás a bűncselekmények áldozataival összefüggésben jelentős teret nyer (Szekeres, 2016.b). A helyreállító igazságszolgáltatás elsődleges célja a kialakult kár helyreállítása, amely a szabályszegés vagy bűncselekmény elkövetése következtében létrejött. Így a kiemelt hangsúly az oktatás során is arra vonatkozik, hogy a bűncselekmény által érintett személyek és közösségek tagjai a káreseményre adott válaszok (szankciók) kidolgozásában közvetlenül is részt vegyenek, elsajátítsák a szemléletmódot, ismerethorizontjuk bővüljön. Az eljárás célja az, hogy az érintett áldozatok, elkövetők és a hozzájuk tartozó közösségek anyagi érdekei és érzelmi szükségletei is tükröződhessenek a konfliktusmegoldás során. Az interdiszciplináris jogon túlmutató, pszichológiai, neveléstudományi és szociológiai jellemző jegyeket mutató összefüggérendszer a speciális kommunikációs technikák elsajátítása során könnyebben elsajátíthatóvá válik (Szekeres, 2014., 240-241.; Kerezsi, 2006., 249.).

A resztoratív igazságszolgáltatás modellje egy olyan specializált eljárás, amely a saját jogsértésben érdekeltet fogja össze, a sérelmek, a szükségletek és a kötelezettségek felismerését közös célként rendeli a helyreállítás szükséges és lehetséges mértékben történő megvalósulása és megvalósíthatósága érdekében. (Zehr, H. 2002., 37.) Ami az áldozatoknak okozott sérelmet illeti, a Leuveni Deklaráció (<http://www.sonoma.edu/ccjs/info/leuven.html>) a bűncselekményt úgy kezeli, hogy a közösségben, a társadalomban létrejőjön a béke és biztonság, valamint hogy érvényesülhessen a közrend. A társadalom fő feladata pedig a közreműködés abban, hogy helyreállítható és orvosolható legyen az elkövetés okozta sérelem, azaz nem válhat elsődlegessé a szabályszegés megítélése. A modell maga kettős jelleget mutat: a resztoratív vagy helyreállítható igazságszolgáltatás modellje azzal az elsődleges céllal valósul meg, hogy érvényesülhessen

a társadalom biztonsága, a sérelem jóvátehetővé válhasson és a közösség békéje helyreállhasson. A hatóságok feladata pedig a megfelelő szakmai feltételrendszer megteremtése olyan korrektné és kivitelezhető eljárási rend kialakításával, amely az egyéni jogok tiszteletben tartásán alapul és lehetővé teszi azt, hogy amennyiben az önkéntes módszerek oldanak meg a helyzetet, abban az esetben a joghatás kiváltása bírói kényszer útján megvalósítható lehessen. A helyreállítási dimenziók köréhez kompenzációként az anyagi veszteség, a sérülés helyreállítása is hozzátartozik, csakúgy, mint a biztonságérzet, a méltóság, az igazságszolgáltatásba vetett hit által biztosított harmónia megvalósulása, valamint a szociális támogatás lehetővé válása (Braithwaite, 2002., 12.).

A resztoratív igazságszolgáltatás legfontosabb tényezője, hogy az érintett áldozatok ténylegesen bekerülhessenek az eljárás résztvevői közé, azaz egyenrangú félként vehessenek részt az eljárásban, ténylegesen megvalósítható döntést hozhassanak és elégedettek lehessenek az eljárás lezárulásakor. A transzformatívabb igazságszolgáltatás megteremtése tényleges feltétellé válik. El kell érni, hogy feltárható legyen az elkövető célja, az elkövetéshez kapcsolódó indítéka, indíttatása, annak a tényleges megértése, és az is, hogy felmérje, ténylegesen milyen hatást gyakorolt a tette az áldozatra.

A fentiek alapján az elkövető eljárásban való részvétele kvázi gyógyító jelleggel funkcionál, tetéért pedig felelősséget is vállalhat (Novákné Lang Sz. & Szekeres D. 2013., 103-104.).

A 2005. évi CXXXV. törvény szól a bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről. Szabályozza az áldozatok jogállását, amelynek hatályos végrehajtási rendelete a 29/2017. (XII. 27.) IM rendelet az áldozatsegítő támogatások engedélyezése iránti kérelem tartalmára és kitöltésére, valamint a szolgáltatások nyújtásával kapcsolatos egyes nem hatósági eljárási kérdésekre vonatkozó szabályokról tartalmaz rendelkezéseket. Az oktatási kimeneti cél tehát az, hogy a résztvevő hallgatók – majd általuk az esetleges érintettek – részére széleskörű tájékoztatást lehessen nyújtani az áldozattá válást jelentő kockázati tényezőkről, veszélyekről, valamint egyúttal prevenciós, érzékenyítő támogatást tudjon biztosítani. E támogatásokon túl az áldozatvédelem és áldozatsegítés hatályos intézményrendszeréről, a biztosított szolgáltatásokról szükséges a részletes hatásköri-illetékességi útmutatás, a

helyreállító igazságszolgáltatás szellemiségében. Ez pedig hozzájárulhat a szakpolitika célrendszerének kialakulásához/kialakításához és az eljárásrend megteremtéséhez.

A megvalósulás lépéseiről

Az Áldozatsegítés-Áldozatvédelem és a sport kapcsolódási pontjai tárgy az első MSc. szakon érintett félévben a nappali szakos hallgatóknak jelenléti képzéssel valósult meg. A 2019/2020. tanév második félévében ismét elindult a képzés, immár a levelezős BA, BSc. szakon tanuló hallgatók számára két csoportban. Az átadandó anyag mennyiségét a rendelkezésre álló 2x2 órás képzési alkalomhoz kellett igazítani. A tárgyat akkreditáló oktató tréner-végzettséget szerevezve, co-tréner diplomázó társát bevonva – pro bono vendégelőadóként – tréning elemekkel is kiegészítve szervezte meg az oktatást. A megvalósítást azonban megnehezítette a COVID-19 világjárvány, így az első jelenléti alkalmat követően online platformra kellett áthelyezni az oktatást, amely nagy kihívást jelentett, különös tekintettel az óra jelenléti, tréning elemeket is felhasználó képzési módszertanára. Az oktatás során a tréning elemek megtartásával kellett kihasználni az online oktatás nyújtotta lehetőségeket is. A hallgatók kiscsoportokban is dolgozhattak, tölthettek ki egyszerűbb fiktív minta-jogeseteket felvonultató interaktív kérdőíveket. Az eredményeket pedig anonim módon, online hozták az oktatók tudomására a résztvevők. Az MS TEAMS platform nyújtotta meeting chat szolgáltatást és a kiscsoportos feladatmegoldáshoz a breakout room szolgáltatást is alkalmazta a tárgyat akkreditáló oktató a további online megvalósuló félévek során. A csoport egészét jellemző, az első alkalom során kialakuló koherencia pedig hozzájárult ahhoz, hogy a pedagógiai cél megvalósulhasson, a téma kellőképpen reprezentálva lehessen.

Az interaktív feldolgozások mellett, illetve helyett különböző online kérdőív-kitöltő programok is használhatók az oktatás során, így például a szabálysértési jog és a büntetőjog kérdésköre a sport vonatkozásában is így került feldolgozásra.

Egy esetpélda szemléltető bemutatása

Egy adott dzsúdóiskola-tulajdonos életéről és munkahelyi-, valamint magán megpróbáltatásáról szól az „erősszakkal vádolt edző története”, mint

feldolgozandó (filmes) történet (<https://port.hu/adatlap/sorozat/tv/az-eroszakkal-vadolt-edzo-az-eroszakkal-vadolt-edzo/segitseg-bajban-vagyok-segitseg-bajban-vagyok/episode-269439>) (letöltés dátuma: 2022.01.24.), amivel kapcsolatban mind az erkölcsi, mind pedig a jogi, vagy akár a társadalmi normativitást érintő kérdéskör tartalma is felmerülhet. Amire a történet feldolgozásánál ügyelni kell az az, hogy a jogszabályi környezet folyamatosan változik, ezért szükséges az oktatói kiegészítés a hatályos anyagi és eljárásjogi fogalom vonatkozásában.

A feldolgozást többek között az alábbi kérdések mentén érdemes interaktívvá tenni:

- A kisfilm legtöbb szereplője valamilyen módon áldozata a szituációnak. Adjon indoklást, hogy ki miért! Így derülhet ki, hogy ki minősül közvetlen, ki közvetett áldozatnak és mik az elhatárolódás lehetséges lépései.
- Az edzőnek a fiatal sportolók lelki fejlődése kapcsán is jelentős felelőssége van. A teljes történetet ismeretében, milyen jelek lehettek a tanítvány lány viselkedésében, amit az edző észrevehetett vagy észlelhetett volna? Felismerhette volna esetleg, hogy lelki problémája van a lánynak, mivel nem támogató családi légkörből származik és segítségre szorul? Kinek, mi lehet a felelőssége adott esetben?
- Az edző, vagy a család, esetleg más szereplő is felelőssé tehető a helyzet alakulása miatt?
- Vajon helyes volt-e az edző megismert viselkedése,? Van-e valami, amit máshogy kellett volna tennie, vagy nem tennie annak érdekében, hogy a gyanúja se merüljön fel annak, hogy valóban erőszakot követett-e el?
- Amennyiben egy hasonló esetre kerül sor, vajon szükség van-e további segítő szakemberek (lásd. sportpszichológus, családsegítő szakember stb.) bevonására ahhoz, hogy lelkileg rendbe jöjjenek a dolgok? Fel tud sorolni olyan segítő szakmákat, amiknek az együttműködésére a továbbiakban is számítani lehet?
- Emlékezteti Önt a történet esetleg egy megtörtént esetre? Felismer-e hasonló kapcsolódási pontokat? Ehhez a kérdéshez pedig napjainkban sajnos nagyon sok sporttal összefüggő visszaélést érintő jelzés érkezik, amely a média figyelmét sem kerüli el. (Lásd. jelenleg a most aktuális Túri-ügy <https://musz.hu/wp-content/uploads/2021/12/>

[musz_1210_bizottsag.pdf](https://musz.hu/kulon-bizottsag-vizsgalja-szilagyi-liliana-ugyet/) (letöltés dátuma: 2021.01.24.), Szilágyi-ügy <https://musz.hu/kulon-bizottsag-vizsgalja-szilagyi-liliana-ugyet/> (letöltés dátuma: 2021.01.24.), de nemzetközi vonatkozású ügyek is, mint az amerikai tornaszövetség <https://eurosport.hosszabbitas.hu/egyeni/torna/szemet-hunyt-a-molesztalasi-ugyek-felett-az-amerikai-tornaszovetseg> (letöltés dátuma: 2021.03.16.) ügye, vagy a Holland Tornaszövetség ügye <https://eurosport.hosszabbitas.hu/egyeni/torna/vizsgalat-bantalmazas-edzo-hollandia> (letöltés dátuma: 2021.03.16.)

Az online oktatás tapasztalatairól

Az online oktatás során azonban az előadások, gyakorlati témafeldolgozások hangulata nem volt összehasonlítható és összemérhető a személyes jelenléttel megtartott órákéhoz képest. Teljesen más a felület, másképpen érzékelhető a „bizalom köre” légkör az áldozatsegítés témakör viszonylatában, nehezebb az önálló véleménykifejtés és a meg-, vagy felszólalás is hallgatói részről az anonim visszajelzések alapján. Így az online módszertannál ki lehet jelteni, hogy az előadások veszíthetnek az érzékenyítő hatásukból, mindazonáltal mégis olyan lexikális ismeretek kerülhetnek előtérbe a platform online keresés segítségével, amelyeknek a jelenléti alkalmakon történő feldolgozása a tréning módszertan mellett nehezebben valósulhatott volna meg. A lexikális ismeretek elsajátítása önálló otthoni felkészülés mellett persze a jelenlétből adódó motiváció segítségével kiválóan megvalósulhat.

Azon a véleményen vagyok, hogy áldozatsegítés fogalmi jegyei elsajátíthatóak, az áldozatok felismerése megtanulható, de az áldozatsegítő működés, az áldozatokkal való bánásmód – és így a szekunder viktimizáció – elkerülése kizárólag a témakör iránti érzékenyítéssel és attitűdformálással, az érzelmi intelligencia fejlesztésével alakítható ki. Van egy bevezető feladat, amely a társadalom normativitásából indul ki és a jogi norma kialakulásának gyökereit tárja fel. A feladat előkészítése során választ kaphatunk arra a kérdésre, hogy „Mit is jelent valójában a jog, ki minősül áldozatnak, sértettnek (közvetett, vagy közvetlen formában)?” Tisztázni lehet a jogi értékrendszert, feltárhatók az erkölcs, az etika, a jog határai, érvényesülnek a peremterületek és a hozzá tartozó kapcsolódási pontok, átkötések az egyes jogágak és a társdiszciplínák

között. Ennek egyik lehetséges eszközeként a további jelenléti-gyakorlati oktatási folyamat során a tréning módszertan alkalmazása előremutató gyakorlati megvalósíthatóságként szolgálhat a tárgy egyes anyagrészeinek elsajátítása során.

A tréning módszertan alkalmazásának gyakorlati tapasztalatairól

Az oktatási feladatellátás során, oktatóként (tréner-facilitátorként) azt tapasztalom, hogy az általam, oktató által kínált tárgy jelentős hátrányból indul lévén nem szaktárgy, ezért egyúttal meg is kell küzdenem a tárgy jogi aspektusainak elfogadásával. Így azzal a ténnyel is, hogy a hallgatók megértsék a jogi háttér adta jelzési kötelezettséget esetleges visszaélések esetén.

Az oktatás megvalósulásának elsődleges módszertani kérdésköre az oktatási-tanulási folyamatba történő bevonás (motiváció növelése), az érzelmi azonosulás és az anyaggal történő foglalkozás élménypedagógiai eszköztár segítségével (mint az audiovizuális környezet, kisfilmek, a mind-mapping módszertan, a szerepjáték-gyakorlatok stb.). Az irányítás végig a tanár, a „kvázi tréner” irányítása alatt marad, miközben jelentős szerepet játszik a hallgatók aktív órai részvételére történő ösztönzésében. Fontos a tréning-elemekkel történő oktatási gyakorlat kialakítása során az oktatási szabályok, csoportszabályok formálása, amelynek kitzése irányított beszélgetés-vezetéssel történik. Ennek eredményeként kerülhet sor a hallgatókkal történő szerződés-kötésre. Fontos elem az értékfeltárás, amelynek folyamán kiderül, hogy melyik hallgató, melyik kialakult csoport, majd csapat miben is jó igazán. Fontos ismerv még, hogy mennyire sikerül mások érveit meghallgatni és azokra vonatkoztatva releváns ellenérvrendszert hozni. Tisztázni szükséges a sport és az áldozati státusz jogi összefüggésrendszerét, feltárhatók az erkölcs, az etika, a jog határai, érvényesülnek a peremterületek értékrendszerei és a hozzájuk tartozó kapcsolódási pontok, átkötések az egyes jogágak és tárdiszciplínák között. Kiemelkedő jelentőséggel bír a megfelelő kommunikáció, amelynek asszertív jellege meggátolhatja az anomáliákat, a félreértelmezések és konfliktusok keletkezését. Az asszertivitás erősíti az emberi kapcsolatokat és növeli az egyéni, illetve az önkifejezés hatékonyságát is. Az explicit és implicit módon a közlés során tálat nem megfelelő tartalom az adó és a vevő fél közötti hibás voltából adódhat, vagy

éppenséggel a kommunikáció elmaradása félreértést szülhet, amely látens, vagy akár valós feszültséget is kialakíthat a résztvevő felek között. Ezért is kell törekedni a megfelelő segítő beszélgetéshez kapcsolódó kommunikáció alkalmazására.

A kurzus további fejlesztési irányvonala az alábbiak szerint is jelentőséggel bír: *„A kapcsolódási pontok vizsgálata során fontos, hogy fel tudjuk mérni, melyek az egyes szakterületek eszközrendszerei közötti hasonlóságok és különbségek.”* (Fellegi, 2009., 22.) Ide tartozhat a továbbiakban a facilitáció személetrendszerének és resztoratív eszközrendszerének közvetítése és a mediáció, azaz közvetítői eljárás szemléletrendszerének oktatásba történő integrálása is.

Mediáció esetén nem a kompromisszumkeresés a cél, és nem a feltétlenül kifinomult módszerekkel történő megoldáskeresés, hanem a konfliktuskezelés vagy a konfliktusok semlegesítése. A konfliktusokat pedig szinte bármi kiválthatja; így: például az eltérő preferencia-rendszerek, eltérő szükségletek, vagy akár a környezeti hatások is. A konfliktust általában negatívan közelítjük meg és rossz folyamatokra is engedhet következtetni, azonban a modern felfogás értelmében például igaz lehet rá, hogy megelőzheti az elkényelmesedést. Amennyiben részleteiben figyelünk egy vitát, azt láthatjuk, hogy az különálló részekre tagolódik: első fázisa az észlelés, ezt követi a reagálás, majd pedig csak ezt követően kerül sor az észlelt esemény értelmezésére. A harmadik fázisban történik meg az álláspontfoglalás, vagy más szóval a polarizáció. Hétköznapi értelemben véve ez az a pont, amit vitának nevezhetünk. A végső fázis pedig egy úgynevezett kimerülési szakasz, amikor is a kommunikáció már megszűnt a felek között, így akár el is távolodhattak egymástól. Azon túl, hogy a szemben álló felek megpróbálják a konfliktust elkerülni, szóba jöhet, hogy egymás közt megbeszéljék a konfliktust kiváltó okot. Ebben az esetben mindegyik oldal szabad döntési kompetenciával rendelkezik. Másik alternatíva a bírósági per, ahol ún. harmadik személyt, a bírót, vagy a bírói tanácsot vonják be az ügybe a döntés megszületése érdekében, de ezzel az önálló döntés lehetősége meg is szűnik, azaz kikerül mindkét fél kezéből a kontroll. Azt azonban meg kell jegyezni, hogy maga a közvetítés, mint módszer is bevon ugyan egy független, harmadik személyt a vita megoldásába, de úgy teszi mindezt, hogy az a felek önálló döntését semmi esetre sem korlátozza. A mediáció

eszközrendszerének alkalmazásával egyik fél sem kerül háttérbe vagy előtérbe, inkább az álláspontok egymáshoz történő közelítése a cél. Ehhez pedig egy mediátornak szüksége van emocionális/érzelmi intelligenciára, empátiára, azaz fontos az empatikus és egyúttal asszertív kommunikáció, hogy képes legyen beleélni magát az ügyfelei helyzetébe, valamint szükséges az olyan, az egyezkedést segítő módszerek használata, mint a nyitott kérdések, vagy a tükrözés alkalmazása, de akár a ventilálás lehetővé tétele is. A mediátor maga független közvetítői szerepkört tölt be (Szekeres, 2014). Felmerülnek azonban további kérdések, hogy akkor hol helyezkedik el ez a fajta konfliktus-megoldási, azaz feloldási mód a mindennapi életben; kapcsolódhat-e akár a coachinghoz, vagy egyes pszichológiai módszerek alkalmazásához? Ténylegesen független tud-e maradni a mediátor, és vajon hogyan képes együttműködésre ösztönözni a feleket, hogy azok olyan kölcsönösen előnyös megoldásra jussanak, ami végül lezárja, megoldja, feloldja a kialakult konfliktust? Mennyiben különbözik a mediáció és a facilitáció intézményrendszere, milyen területen jelenhetnek meg a sporttal összefüggő áldozattá

válás vonatkozásában? Ezekre és további kérdésekre is igyekszik választ találni a kurzust akkreditáló oktató a mediáció eszközrendszerének szemléltető és gyakorlatorientált megközelítése mellett a jövőben.

A tréningekkel megvalósuló tapasztalati tanuláshoz: „*kimunkált, széleskörű módszertana van, amely egyesíti a tapasztalat és a beszéd aspektusait, mert csak az az élmény dolgozódhat fel és tevődhet át a (csoport) mindennapi életébe, amelyre reflektálnak, és amelyet elemeztek*” (Bibok és Kaszper, 2015, 51.). „*A tapasztalati, élmény alapú tanulás alapelve, hogy a tartós eredményeket hozó tanulás saját élményeken, tapasztalatokon alapszik. A felnőttkori tanulás nagy előnye, hogy megjelenik a tudatos gondolkodás és a reflexiós képességek magasabb szintje. Ez jól kombinálható a gyermekkori tanulásra jellemző játékos módszerekkel*” (Kajtár és Roberts, 2021., 23.).

Szemléltetésként pedig egy a tárgyhoz kötődő co-tréneri jegyzőkönyv-részlet mutatja be a bűncselekményeket a sportban. Ez az érzelmi intelligencia témakörhöz kapcsolódó, a fentiekben bemutatásra kerülő módszertan gyakorlati lépéseinek és elméleti blokkjának egy releváns részegységét.

1. számú táblázat Az áldozatsegítés és sport kapcsolódási pontjai. 4. levelező alkalom – bűncselekmények a sportban, érzelmi intelligencia foratókönyve

Időkeret	Tevékenység célja	Tevékenység tartalma	Munkamódszer	Eszközök
3 perc	ismeretek elhelyezése az óra tematikájában	Óra céljának ismertetése, sportban előforduló bűncselekmények megismerése, érzelmi intelligencia témaköre	plenáris	
5 perc	jogi ismeretek áttekintése, jelentőségük tisztázása	Emlékeztető: áldozat fogalma, jogi és az első órán átgondoltak; miért fontos a kettő közötti különbség, miért szükséges ez az ismeret	plenáris	áldozat jogi fogalma, fénykép az első órán elhangzottakról
10 perc	fogalmak tisztázása-elméleti áttekintés	Bűncselekmény és szabálysértés fogalmak közötti különbség feldolgozása: a jogalkotó határozta meg a határt a kettő között Redmenta kérdőív kitöltése – 5 perc, majd feldolgozása – 5 perc	egyéni/és/vagy csoportos, plenáris	Redmenta kérdőív

20 perc	sportban előforduló bűncselekmények tisztázása	Sportban előforduló bűncselekmények: kérdőív kitöltése – 10 perc, egyeztetés az eredményekről, feldolgozás: milyen bűncselekmények fordulhatnak elő, ezek mennyiben különböznek a mindennapokban elkövetett tettek minősítésétől és annak érzékeltetése, hogy hol vannak és mennyire erősek a határvonalak az egyes cselekmények között – 10 perc	egyéni/és/vagy csoportos, plenáris	Redmenta kérdőív, kiadott anyag a bcs-ek leírásáról
5 perc	fogalmi tisztázás- elméleti áttekintés	Büntetőeljárás egyes lépéseinek ismertetése: az áldozat többszöri meghallgatása, mind a nyomozati, mind a bírósági szakaszban, ezzel kapcsolatban a szekunder viktimizáció fogalmának tisztázása	plenáris	szekunder viktimizáció fogalma
5-10 perc	fogalmi tisztázás- elméleti áttekintés	Érzelmi intelligencia fogalmának ismertetése, rövid áttekintés, érzelmi intelligencia fontossága az áldozatsegítésben	plenáris	
15 perc	érzelmi intelligencia feldolgozása	Önbevallásos érzelmi intelligencia kérdőív kitöltése – 10 perc, értelmezése – 5 perc	egyéni, plenáris	érzelmi intelligencia kérdőív
5 perc	lezárás	Összegzés, esetleges egyeztetés a beadandó dolgozatról	plenáris	

Konklúzió

Az alábbiakban a kurzus elvégzése után járó jogosítványok felsorolására kerül sor. A hallgató az alábbi ismeretek, jártasságok, és készségek birtokába jut (hat), ezekkel pedig az alábbi további ismereteket alapozhatja meg. A tárgy tudásanyagának elsajátítása során a hallgató fel tudja ismerni – képzési formától függően – a szakterületét érintő alapvető jogi és etikai problémákat, a társtudományok kapcsolódási pontjait, miközben nyitottá válik szakmája átfogó gondolkodásmódjának és gyakorlati működése alapvető jellemzőinek hiteles

közvetítésére a későbbiekben pedig annak átadására is. Mindeközben a hallgató elfogadja a saját szakterületén alkalmazott módszerek képviselőitől túl más tudományágak módszertani sajátosságait is. A fair play szellemének megtartása mellett tevékenykedve mintaként szolgálhat környezete számára is. Szakmai felelőssége tudatában tudja az elsajátított jogi és társszakmai társadalomtudományi területek ismeretét a gyakorlatban alkalmazni, miközben képessé válik felismerni a szakterületi problémákat és hatékonyan válik képessé a konfliktuskezelési módszerek közötti választásra, az azokhoz kapcsolódó megfelelő és előremutató kommunikáció

megválasztására. A fentiek alapján kötelességének érzi a szakterülete szerint releváns, kapcsolódó más szakpolitikák, jogszabályok követését, alkalmazását és betartását is. Felismeri, elfogadja és tiszteletben tartja, valamint alkalmazza is a gyermeki és bármely életkor szerinti alapvető jogokat, az emberi méltóságot és a saját szakterületén felmerülő esetekben pontosan képessé válik azonosítani azokat. Akár szervezői, vagy vezetői tevékenység gyakorlása során az elsajátított kompetenciákat mélyebb és rugalmasabb tudásával, képességei alkalmazásával megfelelő érzelmi és értékelő szándék és viszonyulás mellett elfogadó és támogató attitűddel tudja képviselni.

Végezetül pedig álljon itt egy releváns anonim Hallgatói visszacsatolás (a hallgató engedélyével anonimizált formában oktatási és kutatási céllal):

„Bevezetésként néhány mondat összegzést szeretnék írni arról, hogy milyen jól is döntöttem, amikor végül erre a szabadon választható tantárgyra esett a választásom. Öszintén szólva egyrészt azért akadt meg a szemem ezen a tárgyon, mert teljesen különbözött a már többi jól megszokottól... Utólag visszagondolva nagyon tetszett benne, hogy minden óra színessé volt téve azzal, hogy a különböző anyagok, témák más-más módon kerültek feldolgozásra, olykor videó, más-kor pedig olvasmányos történet formájában. Olyan esetek merültek fel, amelyek nagyon is aktuálisak a mai világban, mégis meg merem kockáztatni, hogy némelyikre mégsem irányul annyi figyelem, amennyi kellene. Lehet, egy sportban nem jártas emberben fel sem merül az, hogy milyen komoly szinten szerepet játszhat az áldozattá válás a sport világában is. Sokszor a sportoló annyira csak a kitűzött célok elérését tartja szem előtt, hogy ennek érdekében bármilyen lelki vagy akár testi bántalmazást képes elviselni. Sajnos ezt sok esetben csak évekkel később kezdi realizálni, (vagy egyáltalán meri bevallani saját magának is!) hogy valójában, milyen hatalmas nagy árakat fizetett a pályafutása során egy-egy kívánt eredményért. Pozitív volt továbbá az is, hogy a jogi dolgokon túl az emberibb oldalába is belepillantottunk, ami bár másik terület, mégsem elhanyagolható, nagyon is fontos szerepe van. Tetszettek a tesztek is, amiket kitöltöttünk a félév során, ezek által is nagyobb ismeretekre tettem szert, még a saját személyiséggemmel kapcsolatban is. Összességében sok plusz tudással gyarapodtam, amit ennek a tárgynak köszönhetek.” (Anonim Hallgatói visszacsatolás: 2021/22. Tanév II. félév, Áldozatsegítés és a sport kapcsolódási pontjai)

Irodalomjegyzék

1. Barabás A. T. (2004). Börtön helyett egyezés? Mediáció és más alternatív szankciók Európában. Budapest: KJK-Kerszöv.
2. Bibok Á. & Kaszper B. (szerk.) (2017). Tréneri kézikönyv: Erasmus Plus Stratégiai partnerség a szociális érzékenység fejlesztésért: Érzékenyítő tréningek elmélete és gyakorlata. Hamminkeln: Akademia Klausenhof; Szeged: Katház Közhasznú Non-profit Kft. <https://kathaz.hu/wp-content/uploads/2018/09/Treningkonyv.pdf> (letöltés dátuma: 2022.01.29.)
3. Bozzay Á., Christián L., Czipóth L., Ferenczi A. & Hudák P. (2016). A másodlagos áldozattá válás elkerülésének képzési anyaga. Budapest: Igazságügyi Hivatal.
4. Bozzay Á., Christián L., Czipóth L., Ferenczi A. & Hudák P. (2016). A másodlagos áldozattá válás elkerülésének kézikönyve. Budapest: Igazságügyi Hivatal.
5. Braithwaite, J. (2002). Restorative justice and responsive regulation. Oxford: Oxford University Press.
6. Fejes P., Sárközy T., Szekeres D. & Tóth N. (2019). A magyar sport jogi szabályozása. Budapest: HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.
7. Fellegi B. (2009). Út a megbékéléshez: A helyreállító igazságszolgáltatás érvényesülése Magyarországon. Budapest: Napvilág Kiadó.
8. Gönczöl K. (1987). Bűnözés és társadalompolitika. Budapest: Akadémiai Kiadó.
9. Gönczöl K., Korinek L. & Lévai M. (szerk.) (1999). Kriminológiai ismeretek, bűnözés, bűnözéskontroll. Budapest: Corvina Kiadó.
10. Görgényi I. (2006). Kárjövátétel a büntetőjogban: Mediáció a büntetőügyekben. Budapest: HVG-ORAC.
11. Görgényi I. (1993). Hungarian aspect of victimology. In Singh Makkar, S.P. & Friday, P.C. (Eds.), Global perspectives in victimology (pp. 212-218). Kolkata: ABS Publications
12. Herczog M. (2001). Gyermekvédelmi kézikönyv. Budapest: KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó.
13. Herczog M. (2007). Gyermekbántalmazás. Budapest: Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalom-szolgáltató Kft.

14. Herczog M., Lux Á., Parti K., Virág Gy. & Menich N. (szerk.) (2016). „Hol a határ?": Gyermeknevelési szokások Magyarországon. Budapest: UNICEF Hungary. http://unicef.hu/wp-content/uploads/2016/11/Hol-a-hatar-kutatas_2016.pdf
15. Hunyady Gy. M., Nádasi M. & Serfőző M. (2006). „Fekete pedagógia”: Értékelés az iskolában. Budapest: Argumentum Kiadó.
16. Kerr, G. & Stirling, A. (2019). Where is safeguarding in sport psychology research and practice? *Journal of Applied Sport Psychology*, 31(4), 367-384.
17. <https://doi.org/10.1080/10413200.2018.1559255>
18. Iványi K. (szerk.) (2008). A büntető ügyekben alkalmazható közvetítői tevékenység bevezetésének tapasztalatai Magyarországon. Budapest: Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium.
19. Kajtár E. & Roberts É. (2021). Közszolgálati kompetenciafejlesztő tréner szakirányú továbbképzési szak: Tréneri módszertan. Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem Közigazgatási Továbbképzési Intézet. <https://kti.uni-nke.hu/document/vtkk-uni-nke-hu/Tr%C3%A9neri%20m%C3%B3dszertan.pdf> (letöltés dátuma: 2022.01.29.)
20. Kerezi K. (2006). Kontroll vagy támogatás: Az alternatív szankciók dilemmája. Budapest: Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft.
21. Kuritárné Szabó I. & Tisljár Szabó E. (2015). Úgy szerettem volna, ha nem bántottak volna. Budapest: Öriold és Társai.
22. Novákné Lang Sz. & Szekeres D. (2013). Áldozatsegítést érintő változások kapujában: Az Európai Parlament és a Tanács által kibocsátott 2012/29/EU Irányelv értelmezése és az ahhoz vezető út kihívásai. In Jungi E. (szerk.), *Büntetőjogi tanulmányok XIV.* (pp. 103-118). Veszprém: MTA Veszprémi Területi Bizottsága. https://tab.mta.hu/files/3715/2784/0920/buntetojogi_tanulmanyok_2013_XIV_net.pdf (letöltés dátuma: 2021.05.10.)
23. Szekeres D. (2011). Az alternatív konfliktuskezelés művészete: a mediáció történetének bemutatása, alkalmazása a büntetőjog vetületében. In Jungi E. (szerk.), *Büntetőjogi Tanulmányok XII.* (pp. 239-297). Veszprém: MTA Veszprémi Területi Bizottsága. http://real.mtak.hu/32585/1/alternativ_konfliktuskezeles_SZD_scan_ocr_u.pdf
24. Szekeres D. (2014). A mediáció alkalmazása, és ami mögötte van... A jog és a menedzsment kapcsolódási pontjai. In Solt K. (szerk.), *Alkalmazott tudományok I. fóruma* (pp. 869-887). Budapest: Budapesti Gazdasági Főiskola. http://real.mtak.hu/32568/1/mediacio_alkalmazasa_full_SZD_aktud1_konfkot.pdf
25. Szekeres D. (2015a). A mediáció, mint lehetséges alternatív vitamegoldási irány 1. rész. In Hamar F. (szerk.), *Multidiszciplináris kihívások, sokszínű válaszok, 2015/1* (pp. 88-102). Budapest: Budapesti Gazdasági Főiskola. http://publikaciotar.repozitorium.uni-bge.hu/1208/1/Szekeres%20Di%C3%A1na_2015_1.pdf
26. Szekeres D. (2015b). A mediáció, mint lehetséges alternatív vitamegoldási irány 2. rész. In Hamar F. (szerk.), *Multidiszciplináris kihívások, sokszínű válaszok, 2015/2* (pp. 71-91). Budapest: Budapesti Gazdasági Főiskola. http://publikaciotar.repozitorium.uni-bge.hu/1202/1/Szekeres%20Di%C3%A1na%202015_2.pdf
27. Szekeres D. (2016a). Jogi segítségnyújtás – közvetítés – áldozatpolitika. Budapest: HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.
28. Szekeres D. (2016b). Az igazságügyi szolgáltatások büntetőjogi vetületei. *Büntetőjogi Tanulmányok*, 17(17), 267–287. https://tab.mta.hu/files/4915/2784/0585/buntetojogi_tanulmanyok_2016_XVII_net.pdf
29. Szekeres D. (2017). Az áldozatsegítést érintő projekt-tevékenység elemző bemutatása (Szakdolgozat). BGE-GKZ, Zalaegerszeg.
30. Szekeres D. (2018). Egyes speciális, személyre szabott, áldozatokat segítő szolgáltatások Magyarországon az uniós jog tükrében. *Európai Jog: Az Európai Jogakadémia Folyóirata*, 18(1), 18–26. http://real.mtak.hu/129027/1/Szemelyreszabottaldozatsegito_20188_1.pdf
31. Szekeres D. (2019). Áldozatvédelem és áldozatsegítés új lehetőségei és kihívásai a sportban. In *Sport és Innováció Nemzetközi Konferencia, 2019. október 2-3.* (pp. 56-57). Budapest: Testnevelési Egyetem.

32. Zehr, H. (2002). *The Little Book of Restorative Justice*. Intercourse, Pennsylvania: Good Books.

Internetes források

1. https://tka.hu/docs/palyazatok/leuven_louvainlaneuve_communiq_april_2009.pdf
2. <http://bunmegelozes.info> (letöltés dátuma: 2019.11.21.)
3. https://www.eurosport.hu/torna/szemet-hunyt-a-molesztalasi-ugyek-felett-az-amerikai-tornaszovetseg_sto8245734/story.shtml (letöltés dátuma: 2021.03.16.)
4. <https://eurosport.hosszabbitas.hu/egyenitorna/vizsgalat-bantalmazas-edzo-hollandia> (letöltés dátuma: 2021.03.16.)
5. <https://jaszer.hu/hirek.php> (letöltés dátuma: 2019.11.21.)
6. <https://musz.hu/kulon-bizottsag-vizsgalja-szilagi-liliana-ugyet/> (letöltés dátuma: 2021.01.24.)
7. https://musz.hu/wp-content/uploads/2021/12/musz_1210_bizottsag.pdf (letöltés dátuma: 2021.01.24.),
8. <https://port.hu/adatlap/sorozat/tv/az-eroszakkal-vadolt-edzo-az-eroszakkal-vadolt-edzo/segitseg-bajban-vagyok-segitseg-bajban-vagyok/episode-269439> (letöltés dátuma: 2022.01.24.)

Alkalmazott kisfilmek

1. Athlete A | Scene at The Academy [Video file]. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=NNnqC99Y2Y8> (letöltés dátuma: 2022.01.29.)
2. D. Tóth K. (n.d.). DTK: Elviszlek magammal – Szilágyi Liliána [Video file]. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=0Fqa8O4Ywbs> (letöltés dátuma: 2022.01.29.)
3. Égő hidak dokumentumfilm, resztoratív vitarendezés nemzetközi modellje [Video file]. Retrieved from <https://vimeo.com/416927032> (letöltés dátuma: 2022.01.29.)

4. eLitMed Csatorna (n.d.). Resztoratív technikák az igazságszolgáltatásban és az oktatásban [Video file]. Retrieved from https://www.youtube.com/watch?v=d_9lMUB9rJI (letöltés dátuma: 2022.01.29.)
5. Forsee Research Group (n.d.). Iskolai visszafogadó kör [Video file]. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=aLPHFNgxE98&t=2s> (letöltés dátuma: 2022.01.29.)
6. Forsee Research Group (n.d.). A kapcsolati erőszak [Video file]. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=NXVNmWKgtMw> (letöltés dátuma: 2022.01.29.)
7. Forsee Research Group (n.d.). le Woolf de dedans 2 [Video file]. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=ZNRzyQID4yY> (letöltés dátuma: 2022.01.29.)
8. Grönlund, P. (Director). *Mi vagyunk a medvék* [Video file]. HBO.
9. Hajdu Sz. (Director). *Fehér tenyér* [Video file]. Retrieved from https://www.youtube.com/watch?v=YQONGE_X8wI (letöltés dátuma: 2022.01.29.)
10. Mediátorképzés (n.d.). Online mediáció munkahelyi konfliktusban [Video file]. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=XlIfsghorl4> (letöltés dátuma: 2022.01.29.)
11. Partners Hungary Foundation. (n.d.). mediáció szolnok2018 [Video file]. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=4E7WVhiWaNk> (letöltés dátuma: 2022.01.29.)
12. Projekt ProVictim. (n.d.). Mediáció [Video file]. Retrieved from https://www.youtube.com/watch?v=IgkKjj0E_VU (letöltés dátuma: 2022.01.29.)
13. Szabó Sz. (Director). *Vércsék* [Video file]. <https://vimeo.com/398000995> (letöltés dátuma: 2022.01.29.)